

6 maja - 100. rocznica urodzin Jana Bytnara ps. „Rudy”

Był on jednym z najbardziej mężnych dowódców Grup Szturmowych „Szarych Szeregów” – konspiracyjnej organizacji polskich harcerzy w okresie II wojny światowej. 6 maja mija 100. rocznica urodzin Jana Bytnara ps. „Rudy”.

Jan Bytnar urodził się 6 maja 1921 r. w Kolbuszowej (obecnie woj. podkarpackie). W 1926 r. jego rodzina przeprowadziła się do Piastowa, skąd dojeżdżał do Szkoły Powszechnej w Warszawie. W stolicy ukończył następnie Państwowe Gimnazjum im. Stefana Batorego. Zdał maturę kilka miesięcy przed wybuchem wojny, w maju 1939 roku. W trakcie nauki w gimnazjum jego przyjaciółmi zostali – Tadeusz Zawadzki „Zośka” i Aleksy Dawidowski „Alek”, z którymi „Rudy” współpracował później w czasie wojny.

Dowódca hufca w Szarych Szeregach

Jeszcze w trakcie edukacji został harcerzem 23. Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. Bolesława Chrobrego składając przysięgę w 1934 roku. Jego zaangażowanie w działalność tej formacji ukształtowało jego późniejsze życie.

Po wybuchu wojny, bardzo szybko zaangażował się w działalność konspiracyjną. Najbardziej zasłynął jako członek „Szarych Szeregów” – konspiracyjnych struktur harcerskich. W 1942 roku został dowódcą hufca „Południe” będącego równocześnie plutonem „Sad” Kedywu Komendy Głównej Armii Krajowej. W styczniu 1943 r. ukończył Szkołę Podchorążych Piechoty Rezerwy.

W ramach „Szarych Szeregów” zasłynął w akcjach tzw. małego sabotażu. Stworzone przez niego „wieczne pióro” – przyrząd z pojemnikiem farby i knotem osadzony na długim składanym kiju, umożliwiał pisanie znaku Polski Walczącej na murach na dużej wysokości. Równocześnie Bytnar wieszał polskie flagi w dni świąt państwowych i prowadził działania wobec niemieckich kin czy sklepów m.in. wrzucając tam próbki z gazem.

Aresztowanie przez Gestapo

Z biegiem czasu akcje dywersyjne w jakich uczestniczył Jan Bytnar stawały się coraz poważniejsze i miały charakter zbrojny. W noc sylwestrową 1942 r. odpowiadał za ubezpieczenie akcji wysadzania torów kolejowych pod Kraśnikiem, którą wożono sprzęt na front. Podczas akcji rozbrojeniowej na ul. Emilii Plater 18 stycznia 1943 r. zastrzelił niemieckiego urzędnika.

Aresztowano go w nocy 22/23 marca 1943 r. wraz z ojcem, w ich mieszkaniu. Zawieszony został na Pawiak, a następnie do siedziby Gestapo przy Aleji Szucha, gdzie w trakcie przesłuchań był brutalnie katowany. Koledzy postanowili go uwolnić.

Akcja pod Arsenalem

Odbicie Bytnara z rąk okupanta odbyło się 26 marca 1943 r., kiedy „Rudy” wraz z innymi więźniami był przewożony z Szucha na Pawiak. Znane jest obecnie jako Akcja

innymi więźniami był przewożony z szpitala na 1. awant. Znało go szczególnie jako „kręja pod Arsenalem”. Dzięki niej, oprócz Bytnara uwolniono jeszcze 20 więźniów, jednak jego stan był najcięższy spośród wszystkich. Brutalnie przesłuchiwany nie mógł poruszać się o własnych siłach. 30 marca 1943 r., będąc w stanie krytycznym, został zawieziony do Szpitala Wolskiego. Nie udało się go jednak uratować i zmarł tego samego dnia.

Historia „Rudego” i jego przyjaciół została opisana przez Aleksandra Kamińskiego w książce *„Kamienie na szaniec”*. Na jej podstawie nakręcono m.in. film o tym samym tytule, a także *„Akcja pod Arsenalem”* oraz *„Oni szli Szarymi Szeregami”*. Imię Jana Bytnara nosi ponadto wiele szkół i drużyn harcerskich w całym kraju.

opr.: Jerzy Górko

